

**СТАНОВИЩЕ НА ПРОФ. Д-Р АДРИАНА БЛАГОЕВА
ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА НА ГРИГОР ГРИГОРОВ НА ТЕМА
„НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЯ В ДИРИГЕНТСКАТА РАБОТА”
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР”**

Дисертацията на Григор Григоров **„Невербална комуникация в диригентската работа”** съдържа 105 страници и включва въстъпителни бележки, увод, седем глави, заключение, приноси, библиография и научни публикации по темата.

Григор Григоров завършва НМА „Проф. Панчо Владигеров” със специалности „Хорово дирижиране” и „Оперно-симфонично дирижиране”. Приет е за редовен докторант по хорово дирижиране към катедра „Дирижиране и композиция”. Формата на докторантурата му е научноизследователска.

Встъпителните бележки към труда обясняват интереса на автора към тематиката.

Уводът е детайлно структуриран в 12 раздела, които много точно описват подхода на автора, целите и задачите на изследването. Посочена е и научната значимост на изследването: *„прави опит за първи път да отговори на очевидния въпрос доколко дирижирането е повлияно от невербалните канали на общуване.”/стр. 10/.*

В **Първа глава** – „Диригентът – историческа перспектива” – се разглежда зараждането на диригентското изкуство и ролята на диригента през различни исторически периоди от Средновековието до наши дни. Разсъжденията и обобщенията на автора се базират на трудове на изследователи от края на 20 и 21 век.

Втора глава – „Място на диригента в груповата динамика на съвременния изпълнителски ансамбъл” - разглежда комплекса от качества, които определят диригента като художественотворческа личност и качествата, които го превръщат в лидер. Авторът подчертава, че: *„всеки диригент трябва да бъде запознат и да прилага в действие*

съвременната социална парадигма на лидера като пръв сред равни, за да не се превърне от емоционален във формален лидер."/стр. 25/.

Третата глава на труда е „Диригентският жест – вербална или невербална комуникация?“. За да отговори на този важен и сложен въпрос авторът разглежда в общ план природата на жестовите езици. Той прави аналогия между жестовия език и диригентския жест като знакови системи, спира се на „семантичното декодиране на знака“. Той пише:

*„...диригентският жест е най-точно съотнесим със знаците символи."/стр. 31/. Важен е изводът му, че: „.... в определени ситуации решаваща за това дали едно общуване е вербално или невербално е не толкова модалността на типа жест, колкото степента на привикване на неговия адресат."/стр. 34/. Особено интересни са разсъжденията на автора върху „невербалните канали на общуване в диригентския жест“. Той подчертава, че : *”вербалното в жеста е свързано основно с диригентската апликатура, а невербалното – с начина, по който тя е реализирана.” /стр. 40/.**

Четвъртата глава на труда е „Влияние на първото впечатление и външния вид върху диригентската работа“. В нея авторът се обосновава защо те са форма на невербална диригентска комуникация. Като цитира различни психологически изследвания, той обобщава, че: *”налице е необходимост от това диригентът да познава принципите на влияние на външния вид върху професионалните взаимоотношения и не само да не допуска той да му попречи, но и да си служи с него в своя полза.” /стр. 48/.*

В Пета глава - „Роля на кинесиката в диригентската работа“ – се разглеждат едни от най-важните въпроси на невербалната диригентска комуникация в труда.

Обръща се специално внимание на оро-фациалния комплекс, особено на лицевото изражение и погледа в дирижирането и двата вида на тяхното приложение – сугестивно и функционално. Авторът подчертава голямото значение на лицеизраза. Той отбелязва: *”Адекватното приложение на лицеизраза в дирижирането е едно от най-трудните за придобиване умения. ... , които влияят върху ефективността на диригента” . /стр. 61/.*

В тази глава е отделено важно място на позицията на тялото като един от елементите на невербалната комуникация в дирижирането. Разсъжденията на автора подчертават нейният „сугестивен потенциал” – *„тя е от първостепенна важност за диригента особено по време на концертно изпълнение, защото именно тогава внушението е неговото основно средство за комуникация с ансамбъла....”* /стр. 64/.

Походката се разглежда като ”аспект на невербалното поведение”/стр. 66/ на диригента. Авторът обръща внимание върху нея, защото тя ”има значително влияние върху първото впечатление за диригента...”/стр. 67/.

Жестикулацията в тази глава се разглежда като начин на подчертаване на аспекти от работата на диригента, свързани преди всичко с подготовката на концертното изпълнение.

Особено важни за целите на изследването са изводите в края на пета глава, където кинесиката се определя като *„.... един от най-важните, ако не и най-важният дял от невербалното общуване и поведение в диригентската работа. /стр. 71/....Позата, жестът и лицевото изражение в съвкупност формират сугестивния инструментариум на диригента....”*/стр. 72/.

Шеста глава – „Роля на проксемиката в диригентската работа” – представя използването на пространството с цел комуникация в различни аспекти – видове пространства, разстояния, териториален статус, лично пространство, ориентация. Авторът обобщава, че: *„....проксемиката представлява значим проблем в диригентската работа с потенциал да оказва влияние както на репетиционния, така и на концертния процес...”*/стр. 82/.

В Седма глава – „Параезикът в работата на диригента” – авторът коментира друг интересен аспект от невербалната комуникация в диригентската работа. Той се спира на мелодиката, силата, темпото и различните видове паузи в говора на диригента. Обръща се внимание и на вербалността по време на репетиционния процес. Изводът на автора е, че: *„Параезикът намира своята обособена ниша в диригентската работа. Принципите мубиха могли да имат значително влияние върху репетиционния процес.”* /стр. 93/.

В **Заключението** се прави обобщение на анализирани в труда проблеми и се синтезират най-важните изводи, между които два заслужават специално внимание: „...*невербалната комуникация е важен фактор в диригентското майсторство*”/стр. 94/ и „ ...*Кинесиката и проксемиката се оказват областите от несловесното общуване, които имат решаващо значение за дирижирането.*”/стр. 96/.

Библиографията по труда включва 23 източника на български, 1 на руски и 36 източника на английски език, както и 8 интернет източници.

Публикациите по темата са пет.

Дисертационният труд на Григор Григоров – „**Невербална комуникация в диригентската работа**” – е посветен на малко изследван у нас, но важен диригентски проблем.

Стилът на изложение е ясен, конкретен, с умело използвана научна терминология. Точно са определени предметът, обектът, целите, задачите и хипотезата на изследването.

Налице е задълбочено навлизане в проблематиката на базата на познаване на голям брой теоретични изследвания по темата. Обосновано и логично се достига до същността на дисертационния труд – от трета до седма глава. Главите, посветени на кинесиката, проксемиката и параезика са най-важната част на изследването. Именно това са областите, които авторът за пръв път научно разглежда като форми на невербалната комуникация в диригентската професия.

Много важен е фактът, че в края на всяка глава има направени изводи. Те фокусират вниманието върху най-важното, казано преди това в тях.

Приемам и високо оценявам всички посочени от автора приноси на труда.

Освен тях, важен и съществен принос на изследването е и фактът, че Григор Григоров разглежда проблематиката, свързана с невербалната комуникация в диригентската работа не само от музикантска гледна точка, но и в светлината на съвременни изследвания в областта на психологията, реториката, семантиката, езикознанието, педагогиката. В резултат на това се получава дисертационен труд с подчертана актуалност и широта, с изявено практическо приложение.

Въз основа казаното по-горе давам положителна оценка на труда **„Невербална комуникация в диригентската работа”** и убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на Григор Григоров образователната и научна степен „Доктор” в направление 8.3 – Музикално и танцово изкуство.

София, 3 май 2021 г.

Проф. д-р Адриана Благоева